

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא ז

לעילוי נשמת
דינה בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

3. ואי בעית אימא אידי ואידי לאחר תקנה, ואית להו תקנת אושא וכולי עלמא
אית להו דרבא כדלהלן :

דאמר רבא הקדש^י, היינו עשה שורו אפותיקי לבעל חובו וחזר והקדישו קודשת מזבח,
ומפקיע השיעבוד של המלווה עליו ומותר למזבח ואין משום גזל שלא היה קניו ממש למלווה
וכח ההקדש מוציא. [אך קדושת דמים, אינה חזקה כדי להפקיעה את השיעבוד ולכן הם עדיין
שייכים למלווה אלא שיצטרך לפדות בדינר (שלא יאמרו שהקדש יוצא לחולין בלא כלום).]

חמץ – מלווה גוי שהלווה מעות לישראל, וישראל נתן לו חמץ בפיקדון אך השאיר אצלו בביתו,
שעדיין חסר לגבותו, כשבא פסח צריך הישראל לבער מביתו. [אכן, אם נמצא אצל הגוי היינו
קנינו ממש ולא מפקיעה.]

ושחרור – עשה עבדו אפותיקי ושחררו הלווה, הוא משוחרר ומלווה יגבה ממקום אחר.

כל אלו מפקיעין מידי שיעבוד.

דמאן דאמר לאשה – לא אלמנה רבנן לשיעבודא דבעל.

ותניא אידך לא לאיש ולא לאשה – אלמנה רבנן לשיעבודא דבעל.

4. ואיבעית אימא דכולי עלמא לית להו להני תנאי תקנת אושא ושיעבוד של הבעל
כמו שאר שיעבודים, והכא בקנין פירות כקנין הגוף דמי קמפילגי.

דמאן דאמר לאשה – בקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי.

ותניא אידך לא לאיש ולא לאשה – בקנין פירות כקנין הגוף דמי.

ובפולגתא דהני תנאי-

המכה אדם והרגו דינו תלו, שאם היה עבדו ישנו בדיון מיוחד שאם עמד יום אחד ומת
לאחר מכן שהוא פטור ממיתה, אך אדם אחר שהכהו אפילו שמת מחמת אותה מכה
רק אחרי שלוש שנים נהרג. להלן ברייתא שנחלקו מי נחשב שישנו בעלות על עבד
שיפטר ממיתה אם עמד יום אחד .

דתניא המוכר עבדו לאחר ופסק המוכר **עמו על מנת שישמשנו עוד שלשים יום**
היינו קנין פירות .

- א. ר"מ אומר ראשון ישנו בדיון יום או יומים מפני שהוא תחתיו - קסבר
קנין פירות כקנין הגוף דמי.
- ב. רבי יהודה אומר שני ישנו בדיון יום או יומים מפני שהוא כספו - קסבר
קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי.
- ג. רבי יוסי אומר שניהם ישנו בדיון יום או יומים: זה מפני שהוא תחתיו וזה
מפני שהוא כספו - מספקא ליה קנין פירות אי כקנין הגוף דמי אי לאו
כקנין הגוף. דמי וספק נפשות להקל .
- ד. רבי אליעזר אומר שניהם אינן בדיון יום או יומים: זה לפי שאינו תחתיו
וזה לפי שאינו כספו. - אמר קרא כי כספו הוא כספו המיוחד לו.

כמאן אזלא הא דאמר אמיר-

איש ואשה שמכרו^י בנכסי מלוג לא עשו ולא כלום אפילו מכרוהו ביחד.

כמאן? כרבי אליעזר .

מאן תנא להא דת"ר-

**מי שחציו עבד וחציו בן חורין וכן עבד של שני שותפין, אין יוצאין בראשי אברים
שאינן חוזרין.**

**אמר ליה רב מרדכי לרב אשי הכי אמרי משמיה דרבא ר' אליעזר היא, מי לא
אמר ר' אליעזר כספו המיוחד לו, הכא נמי עבדו המיוחד לו.**

[עד כאן דף צ עמוד א]

מתניתין

יבואר במשנה זו שיעור דמי בושט למספר מקרים:

התוקע הכהו על אוזנו, פירוש אחר תוקע ממש, **לחבירו נותן לו סלע** משום בושט.

רבי יהודה אומר משום ר' יוסי הגלילי מנה.

סטרו על הלחי, **נותן לו מאתים זוז.**

לאחר ידו, נותן לו ארבע מאות זוז.

צרם משך או פוגם **באזנו, תלש בשערו, רקק והגיע בו רוקו** [אך בבגדו פטור – (גמרא

צא)], **העביר טליתו ממנו, פרע ראש האשה בשוק, נותן לו ארבע מאות זוז.** [אך

בעניי ישראל נותנים שיעור פחות מזה]

זה הכלל הכל לפי כבודו [יתבאר בגמרא (צא) שת"ק מקל ובא ר"ע לחלוק עליו ולהחמיר].

**אמר ר' עקיבא אפי' עניים שבישראל רואין אותם כאילו הם בני חורין שירדו
מנכסיהם שהם בני אברהם יצחק ויעקב.**

ומעשה באחד שפרע ראש האשה בשוק, באת לפני רבי עקיבא וחיובו ליתן לה

ארבע מאות זוז, אמר לו רבי תן לי זמן! ונתן לו זמן [דווקא לבושת אך לחבלה גובים

מיד – גמרא (צא)].

שמרה המתין לה עד שראתה **עומדת על פתח חצרה, ושבר את הכד בפניה ובו שווי**

כאסר בשמן, גילתה את ראשה והיתה מטפחת ומנחת ידה על ראשה, העמיד

עליה עדים ובא לפני רבי עקיבא. א"ל לזו אני נותן ד' מאות זוז !

א"ל לא אמרת כלום, החובל בעצמו אף על פי שאינו רשאי פטור, אחרים שחבלו

בו חייבים. [יתבאר בגמרא (צא) שישנה דעה המתירה לחבול את עצמו (שבועה להרע

לעצמו) אך לגבי בושט לכ"ע מותר לבייש את עצמו].

**והקוצץ נטיעותיו בת שנתה אף על פי שאינו רשאי משום בל תשחית, פטור ואחרים
חייבין** שתי כסף.

גמרא

שמים במנה צורי או במנה מדינה

איבעיא להו מנה צורי תנן, 25 סלעים שהם 100 זוז, **או מנה מדינה** שמינית שבמנה

צורי, נמצא סלע מדינה הוא חצי זוז צורי תנן ?

תא שמע דההוא גברא דתקע ליה לחבריה, אתא לקמיה דר' יהודה נשיאה.

אמר ליה 'הא אנא הא ר' יוסי הגלילי' הב ליה מנה צורי ש"מ מנה צורי תנן ש"מ.

מאי הא אנא הא רבי יוסי הגלילי ?

יבואר שני ביאורים, בראשון הגמרא מקשה עליו ומיישבת ולאחר מכן מביאה את

הביאור שני.

1. **'הא אנא דחזיתך והא ר' יוסי הגלילי דאמר מנה צורי זיל הב ליה מנה צורי.**

^י תוספות ד"ה אלמנה רבנן לשיעבודא דבעל הכא הוי פלוגתא בהכי ובפרק אע"פ (כתובות
דף נט: ושם) אמר דאין קונמות מפקיעין מידי שיעבוד דבעל דאלמנה וכן בריש המדיר (שם דף
ע.) אלמנה רבנן לשיעבודה דאשה ואין יכול להדירה דפריך וכיון דמשועבד לה [למזונות] היכי
מצי מדיר לה והתנן קונם שאני עושה לפיך כו' וביבמות פרק אלמנה (דף טו:) גבי איצטלא
דמילתא לא אלמנה רבנן לשיעבודה דאשה אלא אמרינן דנאסר כי פרסוה אמיתנא וצ"ל דיש
מקומות שצריך לאלם כח הבעל וכח האשה יותר ממקום אחר:

^י תוספות ד"ה : איש ואשה שמכרו בנכסי מלוג. פירש בקונטרס דלא דמי לשותפות דעלמא
דהתם יש לזה חלק בכולו ליטול חצי וכן לזה אבל הכא כולו קנייין לה לגוף וכולו קנייין לו לפירות
ולכא מיוחד לא לו ולא לה ובענין זה י"ל עבד של שני שותפין דבסמוך שלזה הגוף ולזה
הפירות וכן חציו עבד וחציו בן חורין נמי כגון שנתן לו כל דמיו ואין מעוכב אלא גט שחרור
להיות מותר בבית חורין:

סיכום הדף היומי שקלא וטריא בבא קמא ז

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה
מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו
ערום עליהן(שמערים שיתקיים
תורתו) שנאמר (משלי ח) אני
חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

עד נעשה דיין

תנו רבנן

יבואר למטה כיצד הדין בשור שהרג את האדם, שהוא נסקל, ואח"כ הזיק אחרים, האם משלם דמי נזקו.

1. שור תם שהמית ואח"כ והזיק, דנין אותו דיני נפשות ואין דנין אותו דיני ממונות, שתם משלם בגופו והרי הוא נסקל.
 2. מועד שהמית והזיק, דנין אותו דיני ממונות וחוזרין ודנין אותו דיני נפשות ומשלם מביתו (עלייה) את דמי נזקו.
- קדמו ודנוהו דיני נפשות, אין חוזרין ודנין אותו דיני ממונות.
- הגמרא מקשה מכיוון ששור מועד משלם מין העלייה, מדוע שקדמו ודנו נפשות פטור מלשלם הנזיקין.
- (קושיה) וכי קדמו ודנוהו דיני נפשות מאי הוי? ליהדר ולידייניה נמי ממונות!
להלן שני תירוצים, אחד של דבי רב ואחד מרבא.
- א. לרבנן דבי רב דיתבי – הא מני ר"ש התימני היא:
- מה אגרוף מיוחד שמסור לעדה ולעדים, אלמא בעינן אומדנא דבי דינא הפסוק 'היכה איש באגרוף' דיבר בנזקין וצריך לשער אם הוא ראוי נגיחות זו, והא כיון דגמר דינא לקטלא, לא משהינן ליה לאומדנא דבי דינא ולא מענינן לדיניה.
- [עד כאן דף צ עמוד ב]

(קושיה) למימרא דעד נעשה דיין דהיינו רבי יהודה הנשיא והתניא-

סנהדרין שראו אחד שהרג את הנפש:

א. רבי טרפון מקצתן נעשו עדים ומקצתן נעשו דיינין.

ב. ר' עקיבא אומר כולם עדים הם, ואין עד נעשה דיין.

מדייקת הגמרא שבמקרה שלנו לכ"ע סברו שאין עד נעשה דיין.

עד כאן לא קאמר ר' טרפון אלא דמקצתן נעשו עדים ומקצתן נעשו דיינין, אבל עד נעשה דיין לא קאמר.

(מסקנה) כי תניא ההיא כגון שראו בלילה, דלא למעבד דינא נינהו ולכן שבאו לדון

ביום אין דנים ע"פ ראייה, לכן צריכים מקצתם להעיד בלבד. אבל ראו ביום עושים ע"פ הראיה לפי ר"ט ורבי יהודה הנשיא סבר כמותו.

2. ואיבעית אימא - הכי קאמר ליה 'הא אנא דסבירא לי כרבי יוסי הגלילי דאמר מנה צורי והא סהדי דמסהי בך זיל הב ליה מנה צורי'.

עתה הגמרא חוזרת על ברייתא דלעיל לגבי עד נעשה דיין ומקשה סתירה בדברי ר"ע.

(קושיה) וסבר רבי עקיבא דאין עד נעשה דיין?

והתניא והכה איש את רעהו באבן או באגרופ:

להלן נחלקו מה האגרוף שהפסוק בא ללמדנו:

שמעון התימני אומר מה אגרוף מיוחד שמסור לעדה ולעדים כלומר שיכול להביא לב"ד ולאומדו אם ראוי באגרוף זה לעשות חבלה זו ואם לאו פטור, שמחמת חלישותו ורכותו של הנזק קרה את זה, אף כל שמסור לעדה ולעדים - פרט לשיצתה מתחת יד העדים שנאבדה מהם ואפילו שהם ראו כיוון שהדיינים לא ראו פטור.

אמר לו ר"ע אפילו שביאו את האבן לב"ד וכי בפני ב"ד הכהו? שיוענין כמה הכהו חשבון המכות ועל מה הכהו מאיזה אבר: אם על שוקו או ציפר נפשו תנן כנגד הלב ונוח לחבול שם.

ועוד, הרי שדחף את חבירו מראש הגג או מראש הבירה ומת, בית דין הולכין אצל בירה או בירה הולכת אצל בית דין?

ועוד, אם נפלה הבירה קודם שראוהו חוזר ובונה כדי ליישר הגובה!

אלא מה אגרוף מיוחד שהוא מסור לעדים אף כל שהוא מסור לעדים - פרט

לכשיצתה אבן מתחת שנאבדה בידו של מכה, פטור שלא ראו העדים.

קתני מיהת אמר לו רבי עקיבא וכי בפני ב"ד הכהו שיוענין כמה הכהו? הא הכהו בפניהם, עד נעשה דיין!

(תירוצ) לדבריו דרבי שמעון התמני קאמר, וליה לא סבירא ליה.

סיכום השיטות - עד נעשה דיין

ראו בלילה -

א. ר"ט סובר מקצתם נעשו עדים ומקצתם נעשו דיינים.

ב. ר"ע כולם עדים ולא נעשו דיינים.

ראו ביום:

א. ר"ט עד נעשה דיין - לפי ל"ק רבי יהודה הנשיא סובר כמותו.

ב. ר"ע - לא נעשה דיין - לפי ל"ב רבי יהודה הנשיא סובר כמותו [מה ר"ע טען נגד רבי שמעון התמני לגבי אגרוף והיינו שלשיטתו דיבר].

תשלומי נזקין בשור שהמית ואחר כך הזיק

יעידו בפניהם דה"ל עדות שאי אתה יכול להזימה אלא ע"כ יכולין להזימם בב"ד אחר ה"נ בני הזמה נינהו בב"ד אחר [2]ורשב"ם מפרש משום דכתיב ועמדו שני האנשים דאמרין שבועות (ד' ל.) אלו העדים לפני ה' אלו דיינין משמע שיעמדו העדים לפני הדיינין ולא שיהיו עדים בעצמן יושבין ודנין ועוד [3] פי' ר"י טעם אחר דאין עד נעשה דיין משום דנפקא לן מביום הנחילו את בניו דע"פ הנחלת יום ששמעו מבקרי החולה שנתן לכל אחד מבניו יעמידו כל אחד בחלקו אבל ע"פ שמעון בלילה לא יעמידו כל אחד בחלקו לפי ששמיעתו בלילה אין ראיה לדון על פיהם כדפי' וכיון שאין יכול לדון ע"פ ראיית לילה עד שיעידו עליהם ביום ה"ל עדים ולכך אין יכול לדון דאין עד נעשה דיין אלמא מהכא הוא דשמעינן דאין עד נעשה דיין והיינו דקאמר בפרק אחד דיני ממונות (סנהדרין ד' לד:) ור"מ דנפקא ליה שאין דנין אפי' גמר דין אלא ביום מדאיתקש בלילה דבלילה כותבין ואין עושין דין ומסיק ואזיל כולה סוגיא עד ה"ל עדים ואין עד נעשה דיין ולהכי איצטריך לאתויי עלה אמר רב חסדא דכל עיקר לא מייתי דרשה דביום הנחילו אלא משום דבעי לאפוקי מינה דאין עד נעשה דיין כדמפרש רב חסדא דאי לאו דלהכי אתא אמאי איצטריך כלל [ביום הנחילו] לר"מ וא"ש הא דמייתי עלה ואמר רב חסדא ולא קאמר אמר רב חסדא בלא וי"ו:

ליתוספות ד"ה כגון שראוהו בלילה. אם ראוהו ביום דנין ע"פ ראייה דלא תהא שמיעה גדולה מראייה אבל ראו בלילה אין יכולין לדון ע"פ ראיית לילה דראייה קבלת עדות וקבלת עדות כתחילת דין כדמוכח בר"ה (כה: ושם ד"ה כגון) ותחילת דין ביום אפי' בדיני ממונות כדאמר בפ' אחד דיני ממונות (סנהדרין ד' לד:) הלכך צריכין לחזור ולהעיד ביום וכיון שצריכין להעיד אין המעיד נעשה דיין אבל עד הרואה שאין מעיד כגון שיש עדים אחרים מעידין לפניו נעשה דיין אפי' בדיני נפשות לרבנן ודלא כרשב"ם שפירש ביש נוחלין (ב"ב ד' ק"ג: ושם) ג' שנכנסו לבקר דוקא לבקר אבל אם נתכונו להעיד כותבין ואין עושין דין דהוו ליה עדים ואין עד נעשה דיין ולר"ע אפי' עד הרואה אין נעשה דיין בדיני נפשות כדמשמע הכא וטעמא כדמפרש בפ"ב דמכות (ד' יב.) ר"ע אומר מנין לסנהדרין שראו באחד שהרג את הנפש שאין ממיתין אותו מיד עד שיעמוד בב"ד ת"ל עד עמדו לפני העדה למשפט עד שיעמוד בב"ד אחר וא"ת והא בפרק ראווה (ר"ה ד' כו. ושם) מפרש טעמא משום דכתיב ושפטו העדה והצילו העדה וכיון דחזו ליה דקטליה לא חזו ליה זכותא וי"ל דהיא דמכות עיקר אבל בר"ה בא לפרש דלא גמרינן מינה דשאני דיני נפשות דבעינן והצילו העדה ובדרבנן אפילו עד המעיד נעשה דיין כדמכח בפ"ק דטעין (ד' ה:) ובפרק שני דכתובות (ל' כא: ושם) וטעם דאין המעיד נעשה דיין [1]ש מפרשים משום דה"ל עדות שאין אתה יכול להזימה דכיון שהוא עצמו עד ודין לא יקבל הזמה על עצמו ועל טעם זה קשה להר"ד דאורליינש דאלא מעתה עדים הקרובים לדיינים לא